

Eckbackeskolan
Västra Storgatan 15
283 82 Osby

Osby kommun
Västra Storgatan 35
283 80 Osby

Beslut
2010-10-06
1 (6)
Dnr 40-2010:270

Kvalitetsgranskning av gymnasieskolan Eckbackeskolan i Osby kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat hur elevers möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete.

Åtgärder behöver vidtas för att förbättra verksamheten i följande avseenden:

- Skolan måste säkerställa att eleverna får tillräckligt med handledning för att kunna genomföra Projektarbete 100 poäng med god kvalitet.
- Elevernas inflytande över självstudierna bör förbättras.
- För att förbereda eleverna inför självstudier bör skolan lägga större tonvikt vid studieteknik i undervisningen.

Rektor och huvudmannen har ansvar för att Eckbackeskolans brister åtgärdas. Redovisning ska lämnas till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet.

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan Eckbackeskolan i Osby kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan under perioden 15 mars 2010 till den 31 oktober 2010. Granskningen av Eckbackeskolan i Osby kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning>).

Syftet med kvalitetsgranskningsprojektet är att granska hur elevernas möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete. För att leva upp till styrdokumentens krav på individanpassning går skolorna olika vägar. Inom den regelbundna tillsynen har Skolinspektionen fått intrycket att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/eget arbete. Arbetssättet ställer stora krav på elevers förmåga

att planera och genomföra studier med begränsad lärarhandledning. Hur skolor arbetar med självstudier/eget arbete ter sig mot denna bakgrund som ett viktigt granskningsområde. Vid avslutat projekt ska de granskade skolornas förhållningssätt gällande självstudier/eget arbete ha synliggjorts och bedömts mot de krav som ställs i författningarna men också med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Detta förväntas bidra till att dessa skolor fortsättningsvis arbetar med självstudier/eget arbete med en hög måluppfyllelse och inom ramen för definitionen av undervisningstid. Projektets resultat kommer även att spridas till skolor och huvudmän som inte deltagit i studien och förväntas där ge samma effekt som i de granskade skolorna.

Granskningen tar sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen?
- Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov?
- Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver?

Motivering till beslutet

Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen?

Skolinspektionens regelbundna tillsyn har visat att det blivit allt vanligare att organisera undervisningen i form av självstudier. Denna undervisningsform är vanligare i vissa skolor än i andra. Mycket tyder vidare på att begreppet undervisningstid är föremål för en relativt fri tolkning. Det kan också konstateras att självstudier/eget arbete organiseras på olika sätt. Det nationella målet att elever i gymnasieskolan ska nå minst godkänt betyg i samtliga kurser som ingår i deras studieplan är långt ifrån uppnått i svensk gymnasieskola. Arbetsformer och arbetssätt påverkar måluppfyllelsen i hög grad. Undervisningsmetoden självstudier kräver god planering och förberedelse av både lärare och elever. Forskningen visar att elever från studievana hem hanterar de outtalade krav som ställs i självstudier/eget arbete, medan elever från mindre studievana hem i större utsträckning är beroende av interaktion med läraren.

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Beskrivning av skolans kunskapsresultat
- Erbjuds den garanterade undervisningstiden
- I vilken utsträckning använder skolan självstudier
- Hur är självstudierna upplagda
- Hur förbereds eleverna för att klara självstudier
- Bidrar självstudier till att elever avbryter utbildningen
- Hur arbetar skolan med mål att sträva mot i arbetsformen självstudier

Ekbackeskolans kunskapsresultat på naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet ligger över rikets och kommungruppens genomsnitt. På teknikprogrammet ligger skolans resultat under rikets och kommungruppens genomsnitt. Uppgifter om elevernas antagningspoäng saknas.

I Projektarbete 100 poäng får eleverna cirka 20 timmar klassundervisning och enskild handledning. Skolinspektionen bedömer att skolan måste säkerställa att eleverna får tillräckligt mycket handledning för att kunna genomföra Projektarbete 100 poäng med god kvalitet.

På Ekbackeskolan bedrivs självstudier där elev och lärare befinner sig på olika platser i relativt liten omfattning. Förutom i projektarbetet förekommer det i något enstaka fall i främmande språk där skolan samarbetar med Liber Hermods. Med start läsåret 2009/2010 har eleverna i årskurs 1 fått låna varsin bärbar dator. På försök har dessa elever fått möjlighet att bedriva kursen Datorkunskap som självstudier. Enligt de intervjuade eleverna utnyttjas denna möjlighet av de flesta.

Självstudier där eleverna har direkt tillgång till lärare är betydligt vanligare och förekommer i samtliga ämnen. Eftersom skolan tillämpar blockläsning där undervisningstiden är förlagd till två tretimmarspass per lektionsdag, menar både lärare och elever att självstudier är en nödvändig del av varje arbetspass. Mängden självstudier styrs främst av den undervisande läraren och den aktuella kursen, men generellt sett ökar andelen självstudier över årskurserna. Det är svårt att dra några slutsatser om variationer i mängden självstudier mellan program och ämnen. Intervjuerna tyder dock på att självstudier är något vanligare på teknikprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet än på naturvetenskapsprogrammet.

Hur självstudierna är upplagda varierar mellan ämnen. Instuderingsuppgifter förekommer i de flesta ämnen men även olika fördjupningsuppgifter är vanliga, främst i de samhällsvetenskapliga ämnena, svenska och engelska. Både lärare och elever betonar att variation i undervisningssätt är viktig.

Ekbackeskolan har ingen gemensam plan för hur eleverna förbereds för självstudier. Både lärar- och elevintervjuerna tyder på att mängden och typen av undervisning i studieteknik och källkritik som eleverna får i hög grad beror på de undervisande lärarna. Samtliga intervjuade elever uppgav att de diskuterat källkritik i någon omfattning. Påfallande många elever uppger att det haft mycket lite studieteknik, i några fall ingen alls. Någon elev menar att studieteknik inte är något man pratar om utan något man lär sig själv.

De intervjuade lärarna är eniga om att självstudier är en förutsättning för att nå upp nåendemålen. De flesta lärarna menar också det finns en koppling även till strävansmålen. Inga elever på de granskade programmen antagna åren 2004-2006 har avbrutit sin utbildning under år 2 eller 3.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan måste säkerställa att eleverna får tillräckligt mycket handledning för att kunna genomföra Projektarbete 100 poäng

med god kvalitet. Skolinspektionen vill också betona vikten av att samtliga elever får undervisning i studieteknik för att förbereda dem för eget arbete. I övrigt finns det ingenting som tyder på att självstudier på Ekbackeskolan begränsar elevernas förutsättningar för att nå målen för utbildningen.

Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov?

Individanpassning av undervisningen till varje elevs förutsättningar är en bärande tanke i styrdokumentet för gymnasieskolan. Vikten av elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen och ta ansvar för studieresultaten betonas i läroplanen. För att leva upp till dessa krav går skolorna olika vägar. Skolinspektionens regelbundna tillsyn ger intrycket att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/eget arbete. Innebär detta i realiteten att undervisningen individanpassas? Har eleverna inflytande över självstudierna. Studier visar i motsats till detta att elevers uppfattning av att behärska skolans tidsplanering är låg.

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Hur stor är elevernas tillgänglighet till lärare
- Har eleverna inflytande över arbetet med självstudier
- Har skolan en pedagogisk idé med självstudier
- Bedrivs självstudierna individuellt eller i grupp

Lärarna är som regel tillgängliga under lektionerna. Utöver detta finns lärarna också på plats under den undervisningsfria onsdagen för de elever som behöver hjälp. De flesta eleverna upplever att tillgängligheten till lärare under lektionerna är god och att de oftast snabbt kan få hjälp. Några elever menar att vissa lärare kan vara svåra att nå både under lektioner och under den undervisningsfria onsdagen.

Elevernas inflytande över självstudierna varierar mellan de olika programmen och ämnena. Störst inflytande upplever eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet. I framför allt de samhällsvetenskapliga ämnena har eleverna stort inflytande på arbetet med självstudier, både vad gäller innehåll och arbetssätt. På naturvetenskapsprogrammet upplevs inflytandet som mindre. Här är det framför allt arbetssättet eleverna får vara med och påverka. I någon kurs deltar inte eleverna alls i planeringen. På teknikprogrammet tycker eleverna att de har stort inflytande på både innehåll och metod i inriktnings- och vissa karaktärsämneskurser. I matematik, fysik och kemi är möjligheterna att påverka betydligt mindre. Skolinspektionen bedömer att skolan kan komma längre i arbetet med elevernas inflytande över arbetet med självstudier. Lärarna är eniga om att eget arbete öppnar möjligheter för individanpassning. Främst anpassas omfång och nivå, medan innehållet individanpassas med större försiktighet. Ekbackeskolan har ingen uttalad pedagogisk idé när det gäller elevernas självstudier, och eget arbete diskuteras inte på skolenivå. Däremot har blockläsningen diskuterats i stor omfattning. Under dessa diskussioner har fokus i första hand legat på hur under-

visningen kan varieras inom blocken. Innehållet i och formerna för elevernas eget arbete diskuteras främst inom ämnena.

På skolan förekommer självstudier både individuellt och i grupp. Gruppuppgifter förekommer i de flesta ämnen men är särskilt vanliga i historia, filmkunskap, svenska och design. I matematik är gruppuppgifter sällsynta.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att elevinflytandet över självstudierna i de samhällsvetenskapliga ämnena är väl utvecklat, men skolan behöver förbättra elevinflytandet i matematik och de naturvetenskapliga ämnena. I övrigt bedömer Skolinspektionen att skolan i huvudsak anpassar självstudierna efter elevernas individuella behov och förutsättningar.

Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver?

Avsikten med självstudier är att utveckla elevernas förmåga till analys och vetenskapligt tänkande. Detta ska ge eleverna stimulans och möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar. Upplever eleverna detta och får de stöd och hjälp i arbetet med självstudierna?

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Vilket stöd erbjuder skolan de elever som har svårigheter med självstudier
- Upplever eleverna att självstudierna är lärarledda
- Känner eleverna sig stimulerade av självstudier

De elever som har svårigheter med självstudier erbjuds stöd under de undervisningsfria onsdagarna. Enligt rektor ansvarar den enskilda läraren för hur detta stöd utformas. På onsdagarna finns olika "stugverksamheter" där matematikstugan är den mest välbesökta. Hit går inte bara elever som har svårigheter med självstudier utan även elever som siktar på höga betyg.

De allra flesta eleverna upplever självstudierna som lärarledda. Undervisningspassen inleds oftast av en lärargenomgång varefter eleverna sätter igång med självstudier. Under detta arbete finns läraren för det mesta nära till hands.

De flesta intervjuade elever upplever eget arbete som stimulerande och ett bra sätt att lära sig, framför allt om ämnet för självstudierna är intressant, men det kan också upplevas som tråkigt om uppgiftstyperna inte varieras. En central faktor för att självstudier skall upplevas som meningsfulla är att eleverna får klara besked om vad som förväntas av dem. För merparten, men inte alla, av elevernas uppgifter är målen tydligt formulerade. I samtliga intervjuade elevgrupper uppger eleverna att de lär sig att ta ansvar genom eget arbete. Eleverna på naturvetenskapsprogrammet betonar att eget arbete förbereder dem inför högskolestudier. Några elever på samhällsvetenskapsprogrammet menar att alltför mycket press kan leda till att det blir svårt att finna inspiration i självstudierna. På grund av låg svarsfrekvens i webbenkäten kan inte Skolinspektionen bedöma om flertalet elever delar dessa åsikter.

2010-10-06
6 (6)
Dnr 40-2010:270

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att de flesta elever upplever att de får stöd och stimulans i sina självstudier. Skolinspektionen vill dock betona vikten av tydliga målformuleringar till samtliga uppgifter som innefattar självstudier eller eget arbete.

Uppföljning

Vid redovisning till Skolinspektionen i samband med uppföljningen, ange vilka åtgärder som vidtagits och vilka åtgärder som eventuellt planeras. Ange även tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet. Redogörelsen kan sändas per e-post. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:270) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsråden Per Joel Jarlunger och Barbro Nässén samt utredare Anders Nilsson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Avdelningschef

Viveca Serder
Enhetschef/Föredragande

Bilaga

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

De bedömningar som Skolinspektionen gör inom ramen för granskningen grundar sig på de författningar som reglerar gymnasieskolan.

I 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna finns en bärande tanke om individanpassning och elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen. Där finns också mål att sträva mot när det gäller elevernas förmåga att överblicka större kunskapsfält och utveckla en analytisk förmåga och ett alltmer vetenskapligt sätt att arbeta och tänka.

I gymnasieförordningen regleras den garanterade undervisningstiden och begreppet undervisningstid definieras som "tid för arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under en lärares ledning". I samma förordning anges också att elevernas skolarbete skall förläggas måndag–fredag och skall vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt (detta gäller dock inte fristående skolor).

Dessutom grundar sig granskningen på forskningsresultat och beprövad erfarenhet inom området. I en forskningsöversikt om individualisering i undervisningen konstateras att den individualisering som framför allt är framträdande i skolan är ansvarsindividualisering i form av självstudier. Trots att styrdokumentet specificerar att det är viktigt att ta fasta på att elever lär på olika sätt beskriver forskningen att skolans undervisningsstrategier snarare har krympt än vidgats under årens lopp. Dessutom framgår det att en hög andel individuellt arbete får till följd att eleverna blir mindre engagerade i skolarbetet och att det också finns ett samband mellan en ökad andel eget arbete och sämre studieresultat. Annan forskning lyfter fram betydelsen av en aktiv och pådrivande lärare som förmår att utforma undervisningen så att den fungerar för olika elever och därmed har en positiv inverkan på resultaten.

I en kunskapsöversikt av undervisningen i naturorienterade ämnen i den svenska grundskolan visar Skolverket att eget undersökande inte gynnar elevers lärande och förståelse av naturvetenskap. Kunskapsöversikten beskriver i stället att lärarstöd är viktigt, och att undervisning där elever förväntas upptäcka saker själva är ineffektiv. Skolverket menar att detta resultat stämmer väl överens med den internationella forskningen på området. I den nyligen publicerade rapporten "*TIMS Advanced*" framgår det att svenska elever på gymnasiet kraftigt försämrat sina resultat i matematik och fysik. Skolverket lyfter det faktum att svenska elever ägnar relativt mycket tid åt individuellt arbete på lektionerna som en möjlig bidragande orsak.

I Skolverkets rapport "*Självkänslan och skolans vardag*" berörs ämnet tidsanvändning och dess koppling till elevers arbetssituation och självstudier. Elevernas svar på en enkätstudie som redovisas i rapporten tyder på att eleverna inte klarar av att planera i tillräcklig utsträckning. Det är även tydligt från studien att skolmotivationen ökar med ökande behärskning av tidsplanering.